

MILAN MOGUŠ

SENJSKI ZBORNIK ANTE GLAVIČIĆA

Milan Moguš
Derenčinova 18
HR 10000 Zagreb

UDK: 050(497.5 Senj)
929-052 Glavičić, A.
Izlaganje sa znanstvenog skupa
Ur.: 2013-05-02

Autor se u svom priopćenju između ostalog posebno osvrće na jedan od glavnih projekata prof. Ante Glavičića a to je pokretanje izdavanja znanstvenog časopisa *Senjski zbornik* čiji je prvi svezak tiskan davne 1965. godine. Naime, autor je danas jedini živući član Uredništva od njegovih samih početaka, u kojem je i sam surađivao, te između ostalih radova objavio i svoju doktorsku disertaciju pod naslovom *Današnji senjski govor*.

Konceptija *Senjskog zbornika*, sadržaj, učestalost izlaženja, koliko duboko i široko zahvaćati problematiku koja se odnosi na Senj, sve su to bila pitanja o kojima se razmišljalo pri pokretanju ovog znanstvenog časopisa danas poznatog i priznatog na području cijele naše države pa i šire.

Ovaj znanstveni časopis od samih početaka svojevrstan je enciklopedija prepuna informacija sa različitih područja kao što su: arheologija, povijest, geografija, etnologija, književnost, kultura i sl. koja se odnose na grad Senj i njegovu širu okolicu a svojim znanstvenim pristupom interesantan je učenicima, studentima i brojnim znanstvenicima u njihovom stručnom radu.

Danas, gotovo pet desetljeća od njegovog pokretanja, *Senjski zbornik* nastavlja izlaziti a svojim temama, kvalitetom i znanstvenim pristupom ostao je privržen temeljnoj zamisli njezina pokretača Ante Glavičića.

Glavne riječi: Senjski zbornik, Ante Glavičić

Kad se uzme u ruke prvih nekoliko svezaka *Senjskoga zbornika* i pogleda popis članova uredničkoga odbora, čovjeku se ponešto stegne srce. Naime, od svih tamo navedenih osoba ostala je na životu još samo jedna – ona upravo stoji pred vama. Tu sam, dakle, gdje sam. Nalazim se stoga u poziciji da korektno

iznesem one kapi sjećanja koje se, unatoč mojoj životnoj dotrajalosti, još nisu osušile.

Ako su u mislima slike prošlosti dobrim dijelom izbljedile, one što se nalaze u albumima i glavama pojedinaca još nisu. A one pokazuju da je završetak Drugoga svjetskoga rata Senj dočekaao teško ruševan, ranjen. Trebalo je vidati rane. I one jako vidljive, vanjske, moglo bi se reći fasadne, i one manje uočljive, ali duboke i zato, možda, bolnije. U toj se situaciji tadašnjih ranara senjskih našlo dosta ljudi, pored drugih dakako, i mladac Ante Glavičić.

I kao student i, kasnije, kao profesor dolazio sam vrlo često u Senj. A i kamo bih tada? Najmanje bar debela dva mjeseca školskih ferija. Bilo je dakle vremena da se porazgovaram s mnogim prijateljima. A bilo ih je: od onih pučkoškolskih do visokoškolskih. Najčešće i, čini mi se ipak najdulje, s Antom Glavičićem jer su nam životni nazori bili slični ili bliski, a briga za baštinu, poglavito za senjsku baštinu – i materijalnu i nematerijalnu – bila nam je najbliža. A osim spomenutih bliskosti područja rad je u Senju, u organizacijskom i društvenom smislu uveliko uznapredovao: prisjetimo se da je već postojalo Senjsko muzejsko društvo s odličnim dvojcem Vukom Krajačem i Antom Glavičićem na čelu, i to – ne bih želio zaboraviti - na čelu radnom ne paradnom. Ubrzo je niknuo, kao ustanova čak, Muzej grada Senja. Ništa mi nije bilo prirodnije nego da se kao filolog, priključim, kao što sam onda znao u polušali reći, Anti i Rajni. Tu sam se nekako osjećao ugodnim, bio sam kao doma. Ako se pak gleda na opći djelokrug rada, moglo bi se reći, da sam bio ponešto bolje sreće. Naime, proučavanje je senjskoga govora, kao kulturnoga dobra filološkog tkiva, bilo dugo vremena skoro netaknuto. Grubo uzevši: od Vitezovića naovamo. Ante je Glavičić bio u mnogo težoj poziciji: obnavljati srušeno i proučavati neproučeno. Koliko su god spomenute dvije znanstvene znatiželje bile različite, jer se radilo o dvovrsnosti posla, jedno nas je ipak spajalo: želja da upoznamo druge oko sebe, svaki za sebe, proučili ili proučavali, odnosno upirali prstom prema onomu što bi svakako trebalo proučiti ili obnoviti. Pa to su, naravno, radili i drugi, svi oni koji su na bilo koji način bili povezani s Muzejom. I tu je negdje počela, relativno rano, nicati misao o nečem napisanom, o eventualnom časopisu, o prikazu rezultata ili dijelova rezultata do kojih smo dolazili. I, dakako, pozvati druge dobre znalce pojedinih problema da se priključe spomenutoj ideji.

Sjajni su bili ti tadašnji razgovori o cijeloj problematici: gdjekad vrlo slični, gdjekad različiti, čak razroki. Obično udvoje-utroje, početo i u višebrojnomo društvu. I u Gradu, i u Muzeju, ili u kuli, na Nehaju. Jednostavno rekavši – živjeli smo svi koje je povezivao Muzej odnosno Ante s tom slatkom

brigom, šireći stalno krug onih koji su željeli, znali i mogli dijeliti spomenuti zalogaj.

Pri svemu tome rasla je neprestance još jedna briga. Naime, stalno smo – svi zajedno i svaki pojedinačno – bili na vagi: treba li o svemu što se radilo, pogotovu onih koji su bili gotovo ukotvljeni u istraživački posao stavljati na papir nove spoznaje o pojedinim fenomenima iz bogate senjske prošlosti, bliže ili dalje. Drugim riječima: treba li Muzej grada Senja imati svoj časopis. Razumije se da su se počele odmah rađati ideje: treba li budući časopis organizirati kao mjesečnik ili tromjesečnik ili polugodišnjak ili godišnjak, eventualno dvogodišnjak ili višegodišnjak. Za svako je od spomenutih rješenja bilo tada ozbiljnih razloga za *da* i za *ne*: od financijskih do ljudskih. Istini za volju treba ipak reći: svi smo se ponešto kolebali, što je ljudski potpuno razumljivo, pa i inicijator Ante Glavičić, ravnatelj Muzeja grada Senja kao izdavača i budući urednik edicije. Ako se, barem u početku, i moglo osjetiti da nije baš bezuvjetno, srcem i dušom, za neko od spomenutih rješenja, kad je dozorila u njemu spoznaja da je *Senjski zbornik*, znanstveno profiliran, najbolje rješenje, stao je ustrajno iza toga na obje noge. *Senjski zbornik*, piše u predgovoru prvoga sveska Ante Glavičić, *nije zamišljen kao monografija nego kao stalna periodička publikacija koja će objavljivati radove iz bilo koje naučne discipline ako takvi prilozi osvjetljavaju ili rješavaju neki problem iz života grada Senja i njegove okolice, bilo u prošlosti ili sadašnjosti*. A upravo je takva orijentacija zahtijevala od budućega glavnoga urednika i od ljudi oko njega da debelo zasuču rukave.

Međutim, ideja o publiciranju *Senjskog zbornika* imala je i svoju drugu stranu, svoje naličje. Naime, trebalo je rasvijetliti koliko duboko i široko zahvaćati problematiku koja se odnosi na Senj. U tom je pogledu stav Ante Glavičića bio sasvim jasan: prvo, Senj ima svoje zaleđe, svoje susjedstvo jednako važno kao i Grad, i drugo, Senj sa spomenutom širom okolicom ima svoju duboku prošlost dokle god sežu dokumenti domaći ili strani. U toj širini i dubini, gdje su, na primjer, pronađeni čavli i slova arheološki jednako važni, granice su *Senjskoga zbornika* bile naznačene. Za Antu Senjanina jasno, za profesora arheologije Glavičića još jasnije.

Već je prvi broj *Senjskoga zbornika* pokazao svu ozbiljnost novoga časopisa, uređenoga ne samo po svim bibliotekarskim pravilima nego, štoviše, po znanstvenoj šarolikosti i utemeljenosti priloga. Ako se po zori dan poznaje, kao što poslovice kaže, onda je pojava *Senjskoga zbornika* 1965. godine bio početak jednoga dobrog i, kao što danas vidimo dugoga danovanja.

Dugo su danovanje *Senjskoga zbornika* od 1965. naovamo (uskoro pola stoljeća) osiguravala dva faktora. Prvi se razabire iz podnaslova prvoga sveska

gdje piše da se objavljuju *prilozi za geografiju, etnologiju, ekonomiju, povijest i kulturu*, a drugi iz popisa čak sedamnaestorice autora, stručnjaka spomenutih struka odnosno znanstvenih disciplina. Glavni je urednik zbornika otisnuto kao autor tri svoja priloga, rasvijetlivši, između ostaloga, vrlo slikovito povijest i važnost *Potoka* kao dugogodišnje senjske žile kucavice čije se kapilare mogu i dan-danas vidjeti uklesane u *portune* nekih senjskih kuća. Mislim a neću pretjerivati, bar ne mnogo, ako kažem da se prvi svezak *Senjskoga zbornika* pojavio gotovo kao feniks, pa nije ni čudo da je bio vrlo dobro primljen u bližem i daljem senjskom čitateljskom pučanstvu.

I dok se taj prvi, početni svezak s užitkom i znatiželjom čitao i prelistavao, već se uvelike slagao materijal za drugi svezak koji se pojavio odmah iduće, 1966. godine. Početna je polovica drugoga sveska već bilo zapravo gotova jer sam, u dogovoru s glavnim urednikom Antom Glavičićem, bio planirao da svoju doktorsku disertaciju pod naslovom *Današnji senjski govor* ponudim za tisak *Senjskom zborniku*, a ne da pričekam idući svezak Akademijine edicije *Hrvatski dijalektološki zbornik*. Nije ta odluka bila baš previše po volji mojemu profesoru Mati Hrasti, ali je razumio moj poticaj i nije se previše tomu *protivio*. Ne trebam, valjda, ni objašnjavati koliko sam bio veseo i sretan. Tako mi je *Senjski zbornik* omogućio da poklonim svom rodnom gradu ono što sam tada, kao početnik u struci, najbolje imao. Brigom glavnog urednika tiskan je ubrzo, kao zasebna knjiga, i posebni otisak o senjskom govoru, na čast izdavaču i na radost autoru.

Senjski je zbornik nastavio izlaziti ostavši privržen temeljnoj zamisli njezina pokretača Ante Glavičića. I tu bi, čini mi se, trebalo podvući bar dvije stvari: prvo, dijapazon interesa i, drugo, znanstveni pristup.

Rečeno je već da je *Senjski zbornik* imao u svome zaglavlju naznaku da se radi o časopisu koji će biti poglavito usmjeren na priloge iz geografije, etnologije, ekonomije, povijesti i kulture. Danas, kada je pred nama preko tridesetak knjiga *Senjskoga zbornika* možemo konstatirati da je *Zbornik*, na sreću, proširio i produbio svoju interesnu sferu. Ima li, možemo se radosno upitati, iole poznate škole u Gradu i njezine djelatnosti na čitavom senjskom području i zaleđu, a da taj rad, naoko sitan ali mukotrpan, nije našao svoje stranice u *Senjskom zborniku*. Tako možemo ići od područja do područja.

Ako pak pogledamo drugu stranu medalje, tj. znanstveni pristup, rezultati ohrabruju. Istina je da se neka istraživanja ne mogu raditi nego *in situ*. Arheolog ili dijalektolog, na primjer, moraju biti tamo gdje se istražuje, a ne u kabinetu. Pa gdje sve nije bio *na terenu* arheolog Ante Glavičić, da bi mogao napisati to što je objavio u prvih 30 svezaka *Senjskoga zbornika*, kojemu je bio na čelu. Količina se tih njegovih priloga, izrađenih po svim principima

znanstvene metodologije, približava čak brojci sedamdeset. Kolik li je to doprinos? Golem. Dopustite mi paralelu. Kako bih, kao dijalektolog, mogao znati kako govore ljudi, na primjer, u Velim ili Malim Munama, u srcu istarske visoravni, tj. oni malobrojni potomci nekadašnjih Hrvata koji nisu poginuli na Krbavskom polju, spašavajući godinama glavu bijegom seljakajući se preko Gorskoga kotara sve do Muna. Dalje od Muna nema ceste ni na koju stranu svijeta, a dugo nije bilo za početnu šaku ljudi ni drugoga prezimena osim Krbavčići, i to vjerojatno administracije radi. Na takva je pitanja tražio odgovor, odnosno takva je istraživanja svesrdno poticao Ante Glavičić, zbog toga to i spominjem. Iako se broj sličnih tema pomalo sužavao jer je Ante bio stalno u istraživačkom projektu, još je jedna tema, pored teme Krbava, bila njemu predraga, a ostala je čini mi se, za nj znanstveno nedovoljno obrađena. To je - Pavao Vitezović. Vitezović, govorio je Ante, taži knjigu, knjižurinu *Senjskoga zbornika*. Nije da se nije pisalo o Vitezoviću, pojavljivale su se veoma vrijedne rasprave čak i knjige, ali je jedna sveščina *Senjskoga zbornika* posvećena Pavlu Vitezoviću ipak izostala. Nažalost nije se pojavila ni onoga dana kad je otkriven spomenik Pavelu Vitezu, a Antiša Varošaniin usnuo.

Senj ipak ne zaboravlja svoje. Pokazuje to i ovogodišnja svečanost. U budućnost se ide okrenut leđima. Pravi veslač točno zna kuda vesla i kad vesla na *pariče* iako je *provi* okrenut leđima. I Ivan Mažuranić kaže da *iz onoga što te čeka, poznaš koja stvar ti biše*. Gledamo, naime, u ono što smo stvorili, što smo namrli onima koji dolaze. U tom je pogledu ostavština Ante Glavičića zaista velika. Sada govorimo o golemom dijelu koji se zove *Senjski zbornik*, govorimo o časopisu visoko cijenjenom, govorimo o hrvatskome časopisu prve kategorije. Mijenjali su se, doduše, urednički odbori, neka su imena u njima izostavljena pa opet dodavana, tiskali su se bolji i lošiji prilozi, bilo je kako je bilo, s brigama koje je život donosio i odnosio. Ali i u veoma složenim prilikama *Senjski* je *zbornik* objavljivao, u pravilu, ponajbolje priloge. Onomu što sam već spomenuo treba svakako dodati, na primjer, priloge o čvrstoj povezanosti Senja s glagoljaštvom, posebice glagoljaškim tiskarstvom već u početnim desetljećima *crne umjetnosti*, dakle u jednoj od oblasti najvećega dostignuća ljudskoga uma. Treba se, ilustracije radi, samo prisjetiti veličanstvene proslave na Velikoj placi u povodu 500-godišnjice tiskanja prve hrvatske knjige, poznatoga *Glagoljskoga misala* iz godine 1483. To znači da se prva hrvatska tiskana knjiga pojavila čak devet godina prije otkrića Amerike! Pojavila se dakle u prvome razdoblju tiskarstva, u vrijeme koje, kao što je poznato, nosi poseban naziv – *inkunabulno doba* (od Gutenbergove *Biblije* 1452. do konca 15. stoljeća). Među inkunabulne knjige, što je čast za svaku zemlju koja ih ima, treba svakako ubrojiti i tiskanje glagoljskoga *Brevijara* što ga je 1493. godine

štampano u Veneciji senjski kanonik Blaž Baromić nazvavši ga *brevijar hrvatski* jer se jezik spomenutoga brevijara smatrao hrvatskim. Baromić je iz Venecije došao u Senj i uskoro na domaćem tlu nastavio tiskati i izdavati glagoljske knjige. O tome će na ovome simpoziju biti još posebnih referata. Želim zasada samo upozoriti na opću povezanost hrvatskoga glagoljizma i početnih godina tiskarskoga umijeća s gradom Senjom i senjskom biskupijom.

Sve je to našlo svoje dostojno mjesto u sklopu rada Muzeja grada Senja i, posebice, unutar tvrdo uvezenih korica *Senjskoga zbornika*. Zato s pravom i sa zahvalnošću možemo reći da je *Senjski zbornik* odigrao svoju sjajnu povijesnu ulogu. I s pravom možemo ga također nazvati *Senjski zbornik Ante Glavičića*.

I na kraju, iako nikako ne manje važno. Odgojio je profesor Ante Glavičić, dugogodišnji ravnatelj Muzeja grada Senja i glavni urednik *Senjskoga zbornika*, predvodnik svega što se u Muzeju i u Gradu stvaralo dostojne nasljednike. Uz pohvalu i zahvalu za dosadašnji rad poželimo im uspjeh u budućem.

SENJ ALMANAC (SENJSKI ZBORNIK) OF ANTE GLAVIČIĆ

Summary

In his paper the author looks back to, amongst other things, one of the main projects of Prof. Ante Glavičić and that was the launch of the publication of the scientific journal the *Senj Almanac* the first volume of which was printed in 1965. Namely, the author is now the only surviving member of the editorial board from its very beginnings, in which he himself collaborated, and amongst other works he also published his doctoral dissertation under the title of *Današnji senjski govor (Modern speech of Senj)*.

The concept of the *Senj Almanac*, the contents, frequency of publication, how deeply and widely to engage in the issues relating to Senj, all of this were questions which were contemplated upon the launch of this academic journal today known and recognised throughout the nation as well as further afield.

This scientific journal was from the very beginning a kind of encyclopaedia full of information from various fields such as: archaeology, history, geography, ethnology, literature, culture and so on which relates to the city of Senj and its wider surroundings and with its scientific approach interests pupils, students and numerous scientists in their professional work.

Today, almost five decades since its launch, the *Senj Almanac* continues to be issued and its themes, quality and academic approach have remained loyal to the fundamental ideas of its founder Ante Glavičić.

Keywords: Senj Almanac (Senjski zbornik), Ante Glavičić